

29 juni 1915

Ieper.

Een klein, oud huis, met vererkerde kleine vensters, geen verdieping en een hoge deur, tot welke een trapje met leuning voert. Zo zien we een huis te Ieper. In de verte Iepers dubbele toren. Het is nacht of avond. Twee schildwachten waken voor het huis. Want in het huis waakt (en woont) de koning, die er werkt met zijn staf ...

Het is een tekening uit november en van Maurice Chaineux. Men vindt haar in La Guerre des Nations, het tweemaandelijks tijdschrift, door Funck-Brentano over deze oorlog begonnen en door François Tedesco te Parijs uitgegeven. Het leed van België vult er gestadig vele welsprekende bladzijden in – van woord en van beeld. Leerrijk zijn de tekeningen in doorsnede van het loopgravenwerk in de Elzas.

2 juli 1915

Van het westelijk gevechtsterrein.

Berlijn, 1 juli. Vijandelijke vliegtuigen hebben bommen op Zeebrugge en Brugge geworpen, doch geen militaire schade aangericht.

3 juli 1915

Londen, 2 juli. De ooggetuige in het hoofdkwartier meldt dat de enige bedrijvigheid op het Engelse front in de laatste tijd heeft bestaan in mijn- en luchtgevechten. Deze fase van de landoorlog lijkt dus op de toestand ter zee, waar de krijgsverrichtingen zich ook bepalen tot het gebruik van bestuurbare luchtschepen en vliegtuigen boven water, en van duikboten en torpedo's eronder. De Duitsers hebben de onderaardse strijd in Vlaanderen nog niet

opgegeven. Van tijd tot tijd worden er ondermijningen en tegenondermijningen ondernomen en vaak komt het daarbij tot ondergrondse gevechten, waarvan de uitslag zich steeds kenbaar maakt, hoewel de bijzonderheden van deze blinde gevechten veelal ontbreken.

De Duitsers maken weer gebruik van “vlammenwerpers” (brandende vloeistoffen). Er is voldoende bewijs voorhanden dat deze reeds stelselmatig zijn gereedgemaakt vóór de oorlog begon. Aanwijzingen voor het gebruik zijn aan bijzonderlijk daarin geoefende pioniers gegeven. De werktuigen werpen vloeistof uit, die vanzelf ontbrandt bij het verlaten van de pijp. De vlam doet echter eerst haar werking op een afstand van 30 meter. De uitwerking is onmiddellijk dodelijk. De grote hitte, die erbij ontwikkeld wordt, noopt de vijand om op een behoorlijke afstand te blijven. De vloeistoffen branden twee minuten. Ze kunnen in afzonderlijke korte buizen worden gebezigd, waar genoeg in is voor verscheidene keren. In gevechten van huis tot huis moeten ze zeer nuttig zijn. Zonder twijfel hebben de Duitsers er in het begin van de oorlog van gebruik gemaakt voor het verwoesten van steden en dorpen in België en Frankrijk.

5 juli 1915

Parijs, 3 juli. Officiële mededeling van elf uur 's avonds:

De dag heeft zich gekenmerkt door een hernieuwing van de bedrijvigheid van de vijandelijke artillerie, met name in België. Wij antwoordden met een beschieting van de schansen en batterijen van de vijand.

Parijs, 4 juli. Officiële kennisgeving van hedenavond 11 uur: Scherp artilleriegevecht in België.

6 juli 1915

Berlijn, 5 juli. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Een aanval ten noorden van Ieper aan de straatweg naar Pilkem en een aanval der Fransen op Souchez zijn bloedig afgeslagen.

7 juli 1915

Parijs, 6 juli. Officieel bericht van hedenmiddag.

De afgelopen nacht is op verscheidene punten van het front in België zeer bewogen geweest. Engelse troepen, ondersteund door Franse artillerie, hebben zich van enige Duitse loopgraven ten zuidwesten van Pilkem op de oostelijke kanaaloever meester gemaakt.

Parijs, 6 juli. Avondcommuniqué:

De Engelsen hebben tal van vijandelijke tegenaanvallen op de door hen gisteravond ten zuidwesten van Pilkem veroverde loopgraven afgeslagen, 80 gevangenen gemaakt en de vijand uiterst zware verliezen toegebracht.

Londen, 6 juli. Maarschalk French meldt dat sedert zijn laatste rapport geen verandering in de toestand is ingetreden. De strijd heeft zich in hoofdzaak bepaald tot met tussenpozen geleverde artilleriegevechten, waarbij de vijand grote hoeveelheden gasbommen heeft gebruikt, vooral bij Ieper. In hetzelfde tijdvak heeft de vijand 8 mijnen doen springen zonder onze loopgraven te beschadigen.

Op 30 juni hebben wij ten noorden van Nieuwkapelle vijftig meter van de vijandelijke frontlinie in elkaar geschoten.

In de nacht van 4 juli heeft het vuur uit onze houwitsers ten noorden van Ieper een vijandelijke sap (naderingsloopgraaf) vernield. Een peloton infanterie rukte vooruit om de vernieling te voltooien. De weinige Duitsers die door de artillerie waren gespaard, werden er met de bajonet uitgedreven. Een machinegeweer in de sap bleek vernield. Onze verliezen waren onbeduidend. Het peloton keerde zo goed als ongedeerd terug. Het had zijn taak volkomen volbracht.

De Duitsers melden dat zij een aanval op de weg van Pilkem met bloedige verliezen hebben afgeslagen. Dit is blijkbaar de Duitse lezing van het volgende voorval: Op de ochtend van 5 juli bestormde een afdeling Duitsers een versperring op de spoorbaan Ieper-Roeselare. Na een beschieting van twee uur hebben wij de stelling in een tegenaanval terstond hernomen.

French zegt bij de mededeling over de inneming van de reeds in het Franse communiqué genoemde loopgraven, dat die zich uitstrekken over een breedte van 200 meter. De Engelsen hebben 80 gevangenen gemaakt.

Parijs, 6 juli. Avondcommuniqué:

De Engelsen hebben tal van vijandelijke tegenaanvallen op de door hen gisteravond ten zuidwesten van Pilkem ingenomen loopgraven afgeslagen, 80 gevangenen gemaakt en de vijand uiterst zware verliezen toegebracht.

Berlijn, 7 juli. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Ten noorden van Ieper zijn Engelse troepen gisteren in een gedeelte van onze loopgraven binnengedrongen. Zij waren 's avonds weer verdwenen.

9 juli 1915

Parijs, 8 juli. Avondcommuniqué:

Een aanval der Duitsers op de loopgraven, die de Engelsen de 6e dezer ten zuidwesten van Pilkem hadden ingenomen, is door het geschutvuur der Engelsen en Fransen met de zwaarste verliezen voor de vijand gestuit.

10 juli 1915

Londen, 9 juli. Veldmaarschalk French deelt mede dat de vijand sinds de 6^e dezer herhaaldelijk heeft getracht de verloren loopgraven ten noorden van Ieper te hernemen. Al zijn tegenaanvallen zijn evenwel gestuit door de krachtige samenwerking van de Engelse en Franse artillerie. Vanochtend is de vijand, na een geschutgevecht, dat twee dagen en nachten had geduurd, langs het kanaal teruggetrokken. Daardoor zijn wij in staat gesteld onze terreinwinst uit te breiden.

Wij hebben een machinegeweer en drie loopgraafmortieren buit gemaakt.

Alle berichten bewijzen dat de verliezen van de vijand zwaar zijn, met name die welke hij bij zijn tegenaanvallen heeft geleden.

Londen, 9 juli. Op uitnodiging van maarschalk French zijn Asquith en Kitchener van dinsdag tot gisterochtend aan het front geweest. Zij hebben troepen van alle wapens geïnspecteerd, de koning der Belgen ontmoet, en het hoofdkwartier van het eerste en het tweede leger bezocht.

11 juli 1915

Parijs, 10 juli. Avondcommuniqué:

De Belgen hebben een aanval van de Duitsers op de rechteroever van de IJzer afgeslagen.

De krijgsverrichtingen hebben zich elders in hoofdzaak tot geschutgevechten beperkt.

12 juli 1915

Berlijn, 11 juli. Officieel bericht van het grote hoofdkwartier:

Ten noorden van Ieper hebben de Engelsen gisteren hun poging van de 6^e dezer herhaald om onze stelling aan het kanaal in te nemen. De aanval is, onder aanmerkelijke verliezen voor de vijand, mislukt.

Parijs, 11 juli. Officieel bericht van vanmiddag:

De Belgische troepen hebben in de nacht van 9 op 10 dezer een aanval der Duitsers op het steunpunt aan de rechteroever van de IJzer, tegenover het Veerhuis, afgeslagen.

De beschieting van de torens van Ieper.

In de Kriegszeitung der vierten Armee leest men het volgende:

Men moet voor lief nemen, hetgeen men toebedeeld krijgt. Wij liggen nu reeds lange tijd vast in onze waarnemingspost voor Ieper. Als men nu iedere dag of iedere nacht over het slagveld de loopgraven en de enorme veldbevestigingen naar de stad ziet, kent men elk huis in het terrein ervoor. Het meest trekt natuurlijk de ver zichtbare stukgeschoten kathedraal en de lakenhal met haar twee zijtorentjes, die nog overgebleven zijn van haar vijf torens, de

aandacht. Ieder ogenblik kijkt men erheen en telkens blijft de blik aan de ruïnes hangen.

Op een dag dat ik met een schaarverrekijker het terrein afzoek, zie ik op de toren van de lakenhal twee vijandelijke waarnemers, die zich in hun hele lengte laten zien en als in vrede rondkijken. Ik weet niet of ik dit vermetelheid of domheid moet noemen, wij stellen ons toch niet zo te kijk voor de vijand. Ik breng rapport uit en de volgende dagen vormen de torens het middelpunt van de oplettendheid van alle waarnemers. Die kerels daarginds moesten denken, dat wij blind of dom zijn. Dagelijks kwam zij bij helder weer op de torens en staarden naar ons. Zij spreidden zelfs kaarten uit op de borstwering, die vrolijk in de wind wapperden, liepen op het platform rond, wenkten naar beneden, enz.

Enige dagen geleden, toen het weer helder was, de zon in onze rug stond en wij een prachtige blik op Ieper hadden, kwamen zij terug. Nu nam mijn majoor snel het besluit de toren om te schieten. Dat was een buitenkansje voor de aanvoerder van de mortierbatterij. Snel waren de bevelen gegeven, het mortier geladen en daar vloog de eerste granaat in een grote boog naar Ieper. Seconden van wachten volgden. Dan een ver hoorbare doffe knal: het treffen. Met het oog hadden wij de granaat gevolgd. De verbetering in de richting werden nu bepaald en reeds het vierde schot trof de onderste helft van de toren. Een beven ging door het gehele gebouw. Nu volgde schot op schot. Het achtste schot trof precies het rechter platform. Een geweldige stof- en rookwolk bedekte het gehele gebouw. De wind droeg de wolk weg, die als een sluierachtige voorhang lang was blijven hangen. Wij zagen nu, dat de rechertoren tot aan het midden gebarsten was. Onophoudelijk suisden nu de zware granaten door de heldere voorjaarslucht en sloegen rechts en links, voor en achter het gebouw in. Toen kwam

het zestiende schot. Het projectiel vloog weg, gonsde, huilde, trof. De toren viel in elkaar. De puinhopen vlogen in een grote boog door de lucht.

Berlijn, 12 juli. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Aan de noordelijke helling van de hoogte 60, ten zuidoosten van leper, hebben wij een gedeelte van de Engelse stelling in de lucht laten springen.

13 juli 1915

Londen, 12 juli. De ooggetuige in het Engelse hoofdkwartier beschrijft een aanval, dinsdag jl. door Engelse artillerie en infanterie uitgevoerd ten oosten van het IJzerkanaal. Het was om bijzondere redenen gewenst, een gedeelte der eerste Duitse linie te nemen. De voorbereidende beschieting, waarbij de Fransen hulp verleenden, was kort, maar zo werkdadig, dat onze manschappen die de stellingen bestormden, slechts zeer geringe verliezen leden. Enkelen van onze artilleristen hebben op korte afstand kranig werk gedaan. Toen de order tot de bestorming werd gegeven, stoven zij geestdriftig vooruit samen met de zegevierende infanterie. De Engelsen begonnen zich terstond in de veroverde stellingen te nestelen. De Duitsers bestookten ons heel de dag met geschut- en geweervuur. Hun tegenaanval werd echter gesmoord in ons artilleriesvuur, terwijl de Franse mortieren de vooruit dringende vijand in de flank aantastten. Gedurende de nacht werden ontzaglijke hoeveelheden granaten op onze stellingen geworpen. Onze verliezen namen hierdoor belangrijk toe, maar het merendeel was niet ernstig gekwetst. De troepen hielden zich prachtig. Onder de krijgsgevangenen was een aantal Pruisen, die dienst deden in een Hannoveraans regiment. Verdere Duitse tegenaanvallen

werden afgeslagen. De vijand bleek niet bij machte aan ons geschut het hoofd te bieden.

Kitchener's jongste bezoek aan het front heeft grote geestdrift onder onze mannen verwekt. Zij hebben de minister daverend toegejuicht.

Parijs, 13 juli. Officiële mededeling:

De vijand heeft de loopgraven aan het front Lombardsijde-Nieuwpoort beschoten. Wij hebben geantwoord door twee batterijen tot zwijgen te brengen.

Het gebruik van verstikkende gassen.

Berlijn, 13 juli. Het Duitse gezantschap te Bern heeft de volgende mededeling aan de Zwitserse pers doen toekomen. De vijandelijke pers en ook een deel der neutrale pers blijft verwijten richten tot Duitsland ondanks de door Duitsland gegeven ophelderingen over het voortdurende gebruik van verstikkende gassen, waarbij andermaal geconstateerd wordt, dat de Fransen en de Engelsen lange tijd voor de Duitsers, deze wijze van oorlogsvoering toegepast hebben. Afgezien van de mededelingen door het Duitse hoofdkwartier op 14, 16, 17 en 22 april gedaan, blijkt dit feit uit een Frans document, en wel uit een mededeling van het Franse ministerie van oorlog, die van 21 februari 1915 gedateerd was, derhalve twee maanden voordat er door de Duitsers werd overgegaan tot vergeldingsmaatregelen. Deze mededeling bewijst, hoe stelselmatig de Franse militaire autoriteiten de toepassing van verstikkende gassen voorbereid hebben. Het slot van deze Franse mededeling wordt door het Duitse gezantschap woordelijk weergegeven en luidt:

“De door projectielen met verstikkende gassen verspreide dampen zijn niet dodelijk, althans in geringe mate, en de werking die van atmosferische invloeden afhangt, is slechts van korte duur. Het is dus raadzaam om loopgraven, waarin dergelijke handgranaten geworpen zijn en die de vijand niet heeft verlaten, aan te vallen voordat de gassen geheel verdwenen zijn. De aanvalstroepen moeten van veiligheidsbrillen voorzien zijn, en bovendien verwittigd van de wetenschap, dat de onaangename aandoening van neus en keel geen blijvende stoornis tengevolge heeft.”

Deze Franse mededeling – zo vervolgt de circulaire van het gezantschap – leidt tot een ondubbelzinnige uitspraak en geeft het onomstotelijk bewijs, dat de Fransen giftige gassen eerder dan de Duitsers hebben aangewend.

14 juli 1915

Naar aanleiding van de uitvoerige berichten over de slag bij Ieper, die thans ontvangen zijn, oefent de Times in een hoofdartikel kritiek op de wijze, waarop het Engelse publiek wordt ingelicht. Sir John French meldde in zijn periodieke berichten, dat op 17 april de gehele hoogte 60 bij Ieper in handen van de Engelsen was en dat op 19 april de bezetting van die hoogte voltooid werd. Er was in Engeland grote vreugde over dit bericht. Hij meldde verder dat de Duitsers op 5 mei “voet kregen” op die heuvel, en op 6 mei werd bericht, dat enige van de verloren loopgraven door de Engelsen hernomen waren. Zelfs op 8 mei meldde het Franse bulletin weer een herovering van “enige van de verloren loopgraven”, maar daarna verdween hoogte 60 volkomen uit de officiële berichten. In zijn thans openbaar gemaakte *dépêche* zegt Sir John French ronduit dat de vijand de heuvel op 5 mei, uitsluitend ten gevolge van het gebruik van verstikkende gassen, heroverde. “Wij hebben het geval

van hoogte 60”, zegt de Times, “zorgvuldige geanalyseerd, omdat het een goed voorbeeld geeft van de wijze waarop de officiële berichten soms verbloemd worden. De natie werd uitgenodigd, zich over de verovering van hoogte 60 door de Engelsen te verheugen, maar werd in het duister gelaten toen de stelling opnieuw verloren was. De waarheid werd niet verborgen voor de vijand, die natuurlijk wist wat er gebeurd was, maar voor de Engelse natie. Zulke voorvallen zijn geschikt om wantrouwen te wekken. Wij kenden al weken lang het lot van hoogte 60, maar konden het niet eerder zeggen.”

Parijs, 14 juli. Officiële mededeling.

De vijand heeft het Engels-Franse front in België ten noorden van Atracht met bommen met verstikkende gassen beschoten.

In ons ochtendblad hebben wij van de kritiek van de pers gewag gemaakt aan gaande de wijze waarop het Engelse publiek geruime tijd nopens het lot van de hoogte 60 bij leper misleid en nu uit de droom geholpen is.

“Sir John French meldde”, zo schreef de Times in zijn periode berichten, dat op 17 april de gehele hoogte 60 bij leper in handen van de Engelsen was en dat op 19 april de bezetting van de hoogte voltooid werd. Er was in Engeland veel vreugde over dit bericht. Het meldde verder dat de Duitsers op 5 mei “voet kregen” op de heuvel, en op 6 mei werd bericht, dat enige van de verloren loopgraven door de Engelsen hernomen waren. Zelfs op 8 mei meldde het Franse leger weer een herovering van “enige van de verloren loopgraven”, maar daarna verdween hoogte 60 volkomen uit de officiële berichten. In zijn openbaar gemaakte *dépêche* zegt Sir John

French ronduit dat de vijand de heuvel op 5 mei, vooral tengevolge van het gebruik van vergiftigde gassen heroverd.”

Tegenover deze onthulling van de Times is het leerzaam enkele communiqués uit de dagen van mei, waarin hoogte 60 aan de Duitsers verloren ging, nog eens aan te halen.

Londen, 4 mei. Officieel. Veldmaarschalk French meldt dat het terreinverlies tengevolge van het onverwachte gebruik van verstikkende gassen een herstelling van onze frontlinie bij Ieper heeft nodig gemaakt. Deze is gisteravond met goed gevolg voltooid. De nieuwe linie loopt ten westen van Zonnebeke.

Gedurende het laatste etmaal is de toestand normaal geweest aan het gehele front. Alleen heeft de vijand een slappe aanval gedaan ten noordoosten van Ieper, die gemakkelijk werd afgeslagen.

Berlijn, 5 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

De Engelsen trekken met de zwaarste verliezen in de richting van Hart, een ten oosten van Ieper gelegen bruggenhoofd, terug. De hoeven Van Heule, Eksternest, Slotpark, Van Herenthofstede en Pappotjeferme zijn door ons ingenomen.

Londen, 5 mei. Maarschalk French deelt mede dat de toestand onveranderd is. De gevechten om heuvel 60, waar de Duitsers vanochtend onder dekking van giftige gassen voet hebben gekregen, duren voort. Een zwakke, door overvloedig gebruik van giftige gassen voorafgegane aanval der Duitsers ten oosten van Ieper is gemakkelijk afgeslagen. Onze artillerie heeft de vijand zware verliezen toegebracht.

Berlijn, 6 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Bij leper hebben wij nieuwe vorderingen gemaakt door de inname van de hoeve Van Heule aan de spoorlijn Mesen-leper. Enige honderden gevangenen en 15 machinegeweren zijn door ons buitgemaakt.

Londen, 6 mei. Marschalk French meldt, dat er niets nieuws op het Engelse front is voorgevallen, behalve dat wij gisterenavond op heuvel 60 opnieuw een deel der verloren loopgraven hebben hernomen. De gevechten duren daar ter plaatse voort.

Berlijn, 7 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Alle pogingen der Engelsen om ons heuvel 60, ten zuidoosten van Zillebeke, die sedert de 17^e april het brandpunt van de strijd bij leper is geweest, te ontnemen, zijn verijdeld. Wij hebben daar opnieuw terrein in de richting van leper gewonnen. De vijand heeft in de gevechten van gisteren 7 machinegeweren, 1 mijnwerper en een groot aantal geweren met munitie verloren. Hedenochtend hebben de Engelsen, toen zij hun aanvallen hervatten, opnieuw grote verliezen geleden.

Parijs, 8 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag:

In België hebben de Duitsers gisteren bij het aanbreken van de dag heftige aanvallen op de linie van het Britse leger bij St.-Juliaan gedaan. Deze aanvallen zijn afgeslagen en de vijand leed zware verliezen.

Ten zuiden van leper op heuvel 60 hebben de Britse troepen opnieuw een gedeelte van de loopgraven, die zij de 4^e 's avonds verloren hadden, hernomen.

Londen, 8 mei. Maarschalk French deelt mede, dat de gevechten ten zuidoosten van Ieper voortduren. In de algemene toestand is geen noemenswaardige wijziging gekomen. Wij hebben een loopgraaf, die wij een dag tevoren hadden verloren, hernomen. De vijand heeft een hevige aanval gedaan op onze loopgraven tussen Ieper-Poelkapelle en Ieper-Menen. De gevechten duren voort. Onze tegenaanvallen maken voortgang.

Londen, 9 mei. Maarschalk French meldt heden: In de afgelopen nacht en vandaag zette de vijand zijn aanvallen ten oosten van Ieper voort. Deze aanvallen zijn alle afgeslagen. Onze linie staat daar stevig.

Berlijn, 9 mei. Ambtelijke mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Bij de voortzetting van onze actie tegen Ieper wierpen wij de vijand uit zijn goed versterkte stellingen tussen Fortuin-Wieltje en de plaatsen Frezenberg en Verlorenhoek. Wij stelden ons daardoor in het bezit van de gewichtige heuvelrug, die de omtrek van Ieper aan de oostzijde beheerst. Tot dusver vielen ons 800 Engelsen, waaronder 16 officieren, in handen.

Tot zover de officiële mededelingen. Vergelijkt men hun inhoud met wat de Times thans uit de uitvoerige dépêches van French aan het licht heeft gebracht, dan is het niet twijfelachtig, welke partij in de episode van hoogte 60 de waarheid gesproken heeft.

15 juli 1915

Parijs, 14 juli. Officieel bericht van hedenmiddag:

De Duitsers hebben na voorafgaande beschieting de loopgraven ten zuidwesten van Pilkem op de oostelijke oever van het IJzerkanaal

aangevallen, die de Engelse troepen in de nacht van 5 op 6 juli hadden ingenomen, doch zijn teruggeslagen.

Men meldt ons uit Oostburg:

In het zogenaamde “Hazegras” is gisteren een Belg, zekere W., afkomstig van Het Zoute, door de Duitse grenswacht, na te zijn aangeropen en nadat enkele malen in de lucht was geschoten, doodgeschoten. Hij was in gezelschap van twee anderen en van de Nederlandse grens op weg naar Knokke. De twee andere wisten te ontkomen.

Parijs, 14 juli. Officieel bericht van hedenochtend elf uur:

In België heeft de vijand Veurne en Oostduinkerke gebombardeerd.

16 juli 1915

Parijs, 15 juli. Officieel bericht van hedenmiddag:

Naar aanleiding van de beschieting van Veurne en Oostduinkerke door de Duitsers hebben de Fransen bij wijze van vergelding de Duitse kantonnementen te Middelkerke beschoten.

Vanwege de Belgische legatie te 's Gravenhage wordt het volgende communiqué van het Belgische ministerie van oorlog medegedeeld:

Van 10 tot 14 juli heeft de vijand het Belgische front met meerdere of mindere hevigheid beschoten.

Gedurende de ochtend van de 13e werden twee aanvallen, uitgevoerd door vijandelijke troepenafdelingen, afgeslagen; de Belgische troepen maakten krijgsgevangenen.

De 14^e roerde de artillerie van de vijand zich slechts weinig en bombardeerde zij vrij zwak onze vooruitgeschoven posten in de plaatsen Ramskapelle, Kaaskerke, en Noordschote.

17 juli 1915

De kunstschaten te Ieper.

Men seint uit De Panne aan De Tijd:

Bij de beschieting van Ieper was het onmogelijk alle schatten en waardevolle kunstvoorwerpen te redden uit kerken, kloosters en openbare gebouwen. Tot nu toe kon, daar Ieper het middelpunt bleef van een hevig vuur, aan geen redden gedacht worden.

Enige dagen geleden echter heeft kolonel Trembloy met zijn adjudant Dumont deze gevaarlijke redding ondernomen. Dank zij de aanwijzingen van brigadier Bastin, slaagden zij erin, uit de puinen een hoeveelheid kostbaarheden op te delven en deze in veiligheid te brengen.

Men doorzicht elke dag onder hevig vuur de gebouwen en de kelders, voornamelijk van de kloosters, kapellen en kerken. Tot op heden zijn meer dan vijftien wagons met schatten van allerlei soort naar Frankrijk overgebracht, waar zij op een veilige plaats zijn geborgen.

19 juli 1915

Parijs, 18 juli. Officiële mededeling van hedenmiddag. Artillerieactie in België bij St.-Joris, in Artois, rond Souchez; op Atrecht een paar bommen.

20 juli 1915

Parijs, 19 juli. Officieel bericht van hedenmiddag:

In België hebben de Duitsers vannacht de Franse stellingen bij St.-Joris vrij heftig beschoten. Ook het dorp Boezinge in Artois en zijn kerk.

Het Belgische gezantschap in Den Haag maakt het volgende communiqué van 17 juli openbaar:

De nacht was kalm. Er werden enige bommen op onze loopgraven voor Diksmuide geworpen. De 17e trad de artillerie in de loop van de dag weinig bedrijvig op.

Berlijn, 20 juli. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

In aansluiting op het laten springen van een mijn bij het kasteel Hooge, ten oosten van Ieper, hebben de Engelsen aan beide kanten van de weg Hooge-Ieper een aanval ondernomen, die voor onze stellingen gestuit werd. Op sommige plaatsen kwam de aanval in ons artillerievuur in het geheel niet tot uitvoering.

De Engelsen bezetten de trechter van de ontploffing.

Men meldt ons uit Oostburg:

Gedurende de gehele morgen wordt uit de richting van het westelijk front hevig kanongebulder gehoord. Bij tussenpozen

wordt op de kust ook hevig geschoten op vliegtuigen, welke al een paar keer verkenningen kwamen doen.

21 juli 1915

De Belgische legatie te 's Gravenhage deelt het volgende communiqué mede op 19 juli:

De vijandelijke artillerie trad zwak op. Enige van onze vooruitgeschoven posten en verschillende posten van onze linies in de omtrek van Diksmuide werden gebombardeerd. Ons geschut antwoordde en verdreef op verschillende plaatsen arbeiders van de vijand.

De Times meldt, dat er einde juni 14 duikboten te Zeebrugge waren. Drie werden door bommen getroffen en vernield. Een werd naar Hoboken teruggebracht, om herstellingen te ondergaan. De Duitsers hebben verder 3 duikboten te Oostende. Ook zijn er torpedoboten uit Antwerpen naar Gent en verder langs de kanalen naar Zeebrugge gekomen.

De Times meldt, dat er einde juni 14 duikboten te Zeebrugge waren. Drie werden door bommen getroffen en vernield. Een werd naar Hoboken teruggebracht, om herstellingen te ondergaan. De Duitsers hebben verder 3 duikboten te Oostende. Ook zijn er torpedoboten uit Antwerpen naar Gent en verder langs de kanalen naar Zeebrugge gekomen.

Van Belgische zijde.

Het Belgische gezantschap in Den Haag verstrekt het volgende communiqué van 20 juli:

In de loop van de nacht hevig geschutvuur ten zuiden van Diksmuide; heden liet de vijandelijke artillerie zich in de ochtend weinig gelden, maar in de namiddag werd ons gehele front krachtig beschoten. De infanterie bleef werkeloos.

22 juli 1915

Een Vlaams priester te Ieper.

Het laatste nummer van het Belgisch Staatblad bevat de benoeming tot ridder in de Leopoldsorde van de eerwaarde heer Delaere, pastoor van de St.-Pietersparochie te Ieper. Pastoor Delaere genoot reeds voor de oorlog onder de bevolking van Zuidwest-Vlaanderen een welverdiende populariteit. Deze oorlog heeft hem gemaakt tot een held. Het koninklijk besluit dat hem riddert, zegt van hem: "dat hij zich in grenzenloze opoffering heeft toegewijd om de burgerlijke bevolking van de ongelukkige stad Ieper van het begin van november af tot de laatste beproevingen der maand april bij te staan, en dat hij aan allen zijn priesterlijke hulp met een bewonderenswaardige doodsverachting verleende, en te Ieper gebleven is te midden van de verschrikkelijkste beschietingen, om te waken op het vervoer der gekwetsten en zich zelf bezig te houden met het afleggen en begraven van de lichamen der laatste slachtoffers."

26 juli 1915

Londen, 25 juli. Maarschalk French deelt mede:

De 21^e dezer hebben wij een bomaanval op de krater, die een door ons tot ontploffing gebrachte mijn ten westen van Hoge had geslagen, afgeweerd. Onze zware artillerie heeft een zware

loopgraafmortier, die bij de aanval werd gebruikt, tot zwijgen gebracht.

In de avond van 23 dezer hebben wij een mijn tot ontploffing gebracht onder een vooruitstekend punt van de Duitse stelling ten zuidoosten van Zillebeke en daardoor de vijandelijke loopgraven vernield. Kort daarna heeft de vijand meer naar het zuiden een mijn doen springen, die weinig schade heeft aangericht. Sindsdien hebben wij enig terrein gewonnen door de krater van de Duitse mijn te bezetten en die bij onze loopgraven aan te sluiten.

Gisteren hebben wij weer een hevige bomaanval op onze loopgraven rond de mijnkrater bij Hoge afgeslagen.

27 juli 1915

Uit Oostburg meldde men ons gisteravond om negen uur:

Van vanmiddag vier uur af tot nu toe horen wij hier uit westelijke richting een allerhevigst kanongebulder zoals dat nog maar zelden is voorgekomen.

Ook de (Belgische) Legerbode heeft ter gelegenheid van de Belgische nationale feestdag een bijzonder nummer uitgegeven, dat bijdragen bevat van de Belgische ministers, van Belgische ministers van staat en van de Belgische gezant te Parijs.

28 juli 1915

Parijs, 27 juli. Officieel bericht van hedenmiddag:

De beschieting van Veurne en Oostduinkerke is door de Fransen vergolden met een beschieting van de Duitse kantonnementen te Westende en Middelkerke.

Men meldt ons uit Oostburg:

Het hevige schieten op het westelijk front in de richting van de IJzer duurt nu reeds 24 uur en wordt op dit ogenblik van posten (dinsdagmiddag 5 uur) nog steeds voortgezet. Nu en dan worden zeer zware ontploffingen gehoord. In de nacht van maandag op dinsdag heeft het geschut geen ogenblik gezwegen, somtijds was het of met de zware stukken geschut snelvuur afgegeven werd, zo kort op elkaar vielen de schoten. Ook werd langs het front het luchtruim telkens helder verlicht door zoeklichten en lichtkogels.

Gisteravond zijn er te Sas van Gent 16 vliegmachines in de richting Oostende voorbijgegaan.

Te Zwevegem. Te Zwevegem bij Kortrijk, waar de omvangrijke ijzerdraadfabriek van de heer Bekaert staat hadden de volgende gebeurtenissen plaats. Toen de Duitsers de 8^e juni er prikkeldraad wilden doen vervaardigen voor de verdediging van hun loopgraven, weigerden de 360 werklieden aan het werk te gaan. Onmiddellijk werden de burgemeester, de heer Troye, de heer C. Claes, gemeentesecretaris, en de senator van de Venne gearresteerd en naar Kortrijk overgebracht.

De burgemeester werd 's avonds weer in vrijheid gesteld. De 10^e juni werd in het dorp bekend gemaakt dat binnen 24 uur het werk moest hervat zijn, anders zouden zware straffen worden opgelegd. Op de hernieuwde weigering der werklieden, werd Zwevegem door een troepenkorps omgeven en, evenals Mechelen, van de buitenwereld afgesloten, met verbod aan iedereen om de stad in of uit te gaan, zelfs om de bevolking van levensmiddelen te voorzien. Geen enkel voertuig of rijwiel mocht zich bewegen. Het vervoer per kar van levensmiddelen werd verboden.

De 11^e moesten alle bewoners boven de 15 en beneden de 45 jaar zich aanmelden ten stadhuize. Werklieden werden met geweld naar hun werkbanken gebracht. Tegenover hun hardnekkige weigering, ondanks de meest brutale dwang, werd de onderdrukking verscherpt; 61 werklieden werden naar de gevangenis te Kortrijk gebracht. De 16^e juni werden hun vrouwen insgelijks daarheen gebracht. Onderweg werden zij schandelijk mishandeld. De burgemeester van Zwevegem werd genoodzaakt tot aanplakking van de volgende proclamatie:

“Dhr. von de Knesebeck, 1^e luitenant van het etappecommando, noodzaakt de burgemeester van Zwevegem, om de werklieden van de ijzerdraadfabriek van de heer Bekaert uit te nodigen de arbeid voort te zetten en hun uiteen te zetten dat het hier gaat om een levenskwesitie voor de gemeente. De arbeiders kunnen gerust zijn ten aanzien van het feit dat zij na de oorlog geen enkele verantwoordelijkheid zullen hebben te dragen voor de hervatting van de arbeid in de ijzerdraadfabriek, aangezien zij daartoe genoodzaakt zijn geworden door de Duitse militaire overheid. En, indien er al enige verantwoordelijkheid zou bestaan, neem ik die geheel op mij. Indien het werk wordt hervat, zullen alle straffen opgeheven worden.”

De burgemeester,
Th. Troye

Maar alle pogingen waren vruchteloos.

Zoals blijkt uit de proclamatie van de gouverneur-generaal van Bissing, is er bij deze drie feiten geen sprake van plaatselijke misgrepen van de Duitse overheid. Het betreft hier een stelsel, waaraan deel hebben het generaal gouvernement en de hoogst

geplaatste Duitse militaire persoonlijkeden, die de bepalingen van Den Haag uitnemend kennen en die niet aarzelen ze openlijk te overtreden. Dit cynisme komt ten duidelijkste uit in de bekendmaking welke de 10 juni 1915 te Gent werd aangeplakt en waarvan zich een exemplaar in ons bezit bevindt:

Kennisgeving.

Op bevel van zijne excellentie de etappe-inspecteur, breng ik het navolgende ter kennis van de gemeenten:

De houding van enkele fabrieken, die, onder het voorwendsel van vaderlandsliefde en zich grondende op het Verdrag van Den Haag, geweigerd hebben te werken voor het Duitse leger, bewijst dat er onder de bevolking neigingen bestaan die beogen moeilijkheden in het leven te roepen voor het Duitse legerbestuur.

In verband hiermee maak ik bekend, dat ik met alle te mijner beschikking staande middelen dergelijke praktijken, die de goede verstandhouding welke tot dusver tussen het Duitse legerbestuur en de bevolking bestaat, slechts kunnen verstoren, zal te keer gaan.

Ik stel in de eerste plaats de gemeentelijke autoriteiten voor de uitbreiding van een dergelijk voornemen verantwoordelijk en ik doe opmerken, dat de bevolking zelf de oorzaak er van zal zijn, dat haar de tot dusver in de ruimste mate verleende vrijheden zullen worden ontnomen en vervangen door beperkende bepalingen, noodzakelijk geworden door haar eigen toedoen.

Luitenant Generaal
(getekend) Graaf von Westcarp
Gent, 10 juni 1915
De Etappecommandant

De regering van de koning heeft de eer deze nieuwe schending door Duitsland van de oorlogsgebruiken, van de algemeen erkende beginselen van het volkenrecht en van de bepalingen van de Regeling van Den Haag aan de Nederlandse regering kenbaar te maken.

Een correspondent van De Vlaamsche Stem heeft van iemand, die pas van het front gekomen is, de volgende mededelingen ontvangen:

Ouders van soldaten moeten niet meer zo ongerust zijn. Ik geef toe dat de strijders altijd door een ongeluk kunnen getroffen worden. Veel echter, oneindig veel is er verbeterd, als men nagaat hoe in het begin van de strijd alles was. Tijdens de aftocht beleefden onze jongens erge dagen; dag en nacht moesten zij marcheren, al vechtende, en ze waren meermaals soms gedurende drie dagen zonder drinken en eten, buiten een beschuit met grachtwater. Wel mochten zij zich soms op de kille grond ter ruste leggen, doch gewoonlijk na een uurtje, moesten zij verder op. Aan de IJzer, in het begin was het er hetzelfde. Door weiden, over vettige landerijen, moesten de soldaten, op stukgelopen schoenen of holleblokken 3 uren ver naar Diksmuide. In de streek was er hoegenaamd niets te krijgen, soldaten hadden noch hemden noch kousen, en in de dorpen ontbrak het brood. Om de loopgraven te bereiken moesten de jongens onder een geweldig kruisvuur naar de loopgraven, gelegen soms op minder dan 100 meter van de vijand. Hoevelen zijn er dan niet gevallen! De loopgraven, in die dagen, waren grachtjes vol slijk, waar men altijd gebukt moest blijven; dieper konden zij niet gemaakt worden door het water.

Nu is, gelukkiglijk, dit alles veranderd! Een goede organisatie bezorgde sinds, aan al de soldaten, schoenen, kousen, hemden,

enz., eten is er goed voldoende. Goede wegen werden dwars door de weiden aangelegd, ondanks het vuur van de vijand. Over de grachten wierp men brugjes, zodat de soldaten er niet meer hoeven over te springen, wat veel ongelukken meebracht. Vanaf duizenden meters voor de IJzerlinie, treedt men nu in de verbindingsloopgraven, naarmate het gevaar, een tot twee meter diep. In heel die grachten ligt een plankenvloer. Aangekomen op de eerste lijn, ziet men dat het echte forten zijn: men staat er tussen muren van met aarde gevulde zakken, met hier en daar een schietgat. Een plankenvloer, en rustbanken treft men er aan. Langs de achterkant bevinden zich de schuilplaatsen en ziet men een ganse rij van grote kasten 2 x 3 meter, uit balken samengebracht, waartoe een klein deurtje toegang biedt. In deze geblindeerde plaatsen rusten onze krijgers veilig. Bij mooi weer is het er aangenaam, zodat er mannen zijn die er nooit uit willen, daar kookt men en bereidt er het eten: vlees en patatten, ook chocolademelk. Sommigen hebben zich er ingericht als "marchands de patates frites" en hebben veel klanten.

29 juli 1915

Berlijn, 29 juli. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

In Vlaanderen heeft onze artillerie een op het Veurnekanaal liggende pontonboot, waarop een zwaar kanon was opgesteld, in elkaar geschoten.

Een bewoner der Belgische kust, die tot de weinigen behoort, welke er in slaagden uit de omgeving van Zeebrugge naar Holland te komen, deelde mede, dat vrijdag een Franse vlootpatrouille Zeebrugge gebombardeerd heeft. Een Duitse torpedoboot voor de

haven werd zwaar beschadigd. Reeds vier achtereenvolgende nachten werden bommen uit vliegtuigen op Zeebrugge geworpen.

30 juli 1915

De duikboot- en mijnoorlog.

Londen, 29 juli. Het Belgische stoomschip Princesse Marie José is getorpedeerd en gezonken; 21 opvarenden zijn gered, 4 gedood.

De Princesse Marie José, in 1909 gebouwd, was 1954 ton bruto, 1221 netto en behoorde aan de rederij "Ocean" (Soc. anonyme Belge d'armement et de navigation), te Antwerpen.

31 juli 1915

Het Belgische gezantschap te 's Gravenhage bericht het volgende nopens de krijgsverrichtingen van 26 juli:

Krachtige beschieting zonder resultaat van sommige van onze vooruitgeschoven posten op verschillende punten achter de vuurlinie naar Diksmuide, evenals van de loopgraven in de nabijheid van het Veerhuis; ons geschut beantwoordde schot voor schot.

Van het westelijk gevechtsterrein.

Parijs, 30 juli. Het officiële bericht van hedenavond luidt:

Geen infanteriegevechten heden, slechts enigszins heftige artillerieactie op verschillende punten van het front.

Donderdag hebben Franse vliegers bommen geworpen op de spoorweg Ieper-Roeselare.

1 augustus 1915

Parijs, 31 juli. Officiële mededeling:

In de loop van de dag van 30 dezer is er vrij hevige actie van de artillerie geweest in België rond Sint-Joris en Steenstrate. Er hebben Franse vliegers bommen geworpen op de spoorweg leper-Roeselare ter hoogte van Passendale.

2 augustus 1915

Men meldt ons uit Oostburg:

Sedert zaterdagmiddag twee uur hoort men weer niets anders dan een hevig kanongedonder van het westelijk front in België. Ook gedurende de ganse nacht is er hevig geschoten. Zaterdagavond waren er, te oordelen naar de schoten, vliegeniers op de Belgische kust.

Berlijn, 1 augustus. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier. De aanval van de Engelsen op onze nieuwe stelling bij Hoge is geheel mislukt.

Parijs, 1 augustus. Officiële kennisgeving van hedenavond:

Artilleriegevechten op verschillende punten van het front.

Londen, 1 augustus. Maarschalk French meldt: Het voortgezet gevecht op de 30^e juli na de eerste aanval der Duitsers, waarvan melding is gemaakt in de mededeling van de 30^e leidde tot de herovering van een deel der verloren loopgraven ten westen van Hoge.

De 31^e was de actie voornamelijk tot de artillerie beperkt, maar 's avonds sloegen wij twee nieuwe aanvallen met succes af.

Heden geen infanteriegevechten.

Onze correspondent te Oostburg meldt thans nog het volgende omtrent het verongelukken van een man aan de draadversperring nabij Sint-Kruis:

Gisteren, zondagmorgen, deed in de gemeente Sint-Kruis het gerucht de ronde, dat nabij deze gemeente een lijk aan de draad was gevonden. Ook mij kwam het ter ore. Op de aangeduide plaats stonden daar van de Duitsers verschillende officieren bij het lijk. Te oordelen naar zijn kleren, die doornat waren, schijnt de man door het kanaal gezwommen te zijn. Een van zijn kledingstukken had hij reeds over de draad geworpen aan deze zijde der grens en toen is hij waarschijnlijk onder de draad willen doorkruipen en daarbij met de contactdraad in aanraking gekomen en gedood. Zijn lijk vertoonde vele blauwe plekken en waar hij op de draad had gelegen, was het als zwart gebrand.

Uit de papieren, welke bij hem gevonden werden, bleek hij te behoren tot het 22^e Belgische linieregiment en omstreeks 20 jaar oud te zijn. Op het lijk werd enig Belgisch kleingeld gevonden.

3 augustus 1915

Van enige van die Belgische soldaten vernam het blad, dat het leven aan het front vrij eentonig is. Een water scheidt de Belgen van de Duitsers. Daar kan geen van beide partijen over, en men schiet maar op elkaar. Nu en dan wordt er iemand in de loopgraven gewond of gedood, maar gewoonlijk schuilt men veilig in de schansen. Van koning Albert vertelden soldaten, dat hij zich telkens aan gevaar blootstelt. Eens op een keer was hij de laatste, die onder het vuur van de vijand over een brug ging.

4 augustus 1915

Berlijn, 3 augustus. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

De bij Hoge door ons veroverde Engelse stelling is, in strijd met het officiële bericht van de Engelse opperbevelhebber, geheel in onze handen.

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Brussel, 2 augustus.

Sedert mijn laatste artikel over bovenstaand onderwerp verscheen – het is alweer een paar weken geleden – is de stapel Duitse boeken, over België handelend, tot een aardige hoogte aangegroeid. Getrouw aan mijn eenmaal opgevat plan ga ik er weer een kort verslag van geven.

Uit geschiedkundig oogpunt zijn deze memoires van belang, daar zij de historische kant van de verovering van België voor ons komen aanvullen en ons omtrent veel wat tot nu toe niet dan vaag gekend was (de Belg kan immer voor het ogenblik niet schrijven, althans niet publiceren), nadere inlichtingen geven.

De schrijvers van deze gedenkschriften zijn te splitsen in twee afdelingen, die elk hun eigenaardig stempel drukken op deze soort geschriften. De ene afdeling vormen de mindere soldaten, uit intellectuele kringen gesproten, die ons als zeer klein onderdeel van de grote machine een beeld geven van het leven en lijden van “de troep”, welke, zonder iets te weten van het hoe en het waarom, de gegeven orders uitvoert en dikwijls aan belangrijke gebeurtenissen

een groot aandeel heeft, zonder zich van het gewicht van zijn daden rekenschap te kunnen geven.

Aan de andere kant staan de hogere en lagere officieren, die door hun positie een bredere kijk op de dingen kunnen hebben en, volkomen op de hoogte van het doel der militaire bewegingen, natuurlijk uit zuiver historisch oogpunt ons meer kunnen boeien.

Ik wil vandaag uit elke van deze beide categorieën een boek behandelen en begin met dat van de mindere, getiteld: Mit den Kriegsfreiwilligen über die Yser.

De schrijver Hans Osman, in de koloniën opgegroeid, maar daar door een beenwonde kreupel geworden, had de voldoening bij het uitbreken van de oorlog toch nog goedgekeurd te worden voor lichte dienst; hij werd als wagenvoerder bij een munitiecolonne geplaatst en krom gedurende de veldtocht tot luitenant van de landweer op. Zijn uitstekend geschreven boekje geeft een levendig en geestig verhaal van het leven der vrijwilligers op mars en in het veld, meer in losse schetsen dan in een doorlopende geschiedenis, maar juist daardoor heeft het een zeer aparte verdienste, omdat in vele der andere dagboeken de zorg om de tijdsorde niet te verwaarlozen de meer algemene beschouwingen op de achtergrond dringt.

Nu spreekt het vanzelf dat juist de eigenaardige rol, die de colonne, welke voor de toevoer van munitie zorgt, speelt, nooit in het gevecht, maar er steeds vlakbij, voor een opmerksaam toeschouwer een veel grotere gelegenheid voor het verzamelen van stof levert, dan bv. de rol aan een infanterist toebedeeld, die voortdurend in het heetst van het gevecht wel wat anders te doen heeft, of in het eentonige loopgravenleven alle lust en gelegenheid

voor een opmerkelijk levendig geschreven verhaal moet vergaan. De grote dagen van de munitiecolonne van Hans Osman zijn die van 9, 10 en 11 november geweest, toen de troepen, waarbij hij was ingedeeld, bij Bikschote een overwinning behaalden op de Fransen.

Wij leven in zijn werkje het leven van zulk een vrijwilligergroep mee; er zijn daaronder prachtige types, zoals Herr Baldauf de kok, die zozeer in zijn beroep opgaat, dat hij onder de hevigste beschietingen niet van zijn soepketel wil wijken; de adjudant, bijgenaamd "harricot vert", omdat hij voortdurend over lekker eten praat en er van overtuigd is, dat wanneer hij maar eenmaal roomsoep kan eten het spoedig vrede zal zijn; de ingenieur, die er ten bate van het korps een sigarenzaakje op na houdt, en nog zoveel anderen meer.

Ook het forceren van de IJzer en de overstroming heeft Osman meegemaakt. Welk een gemengde gevoelens hebben zich daar van de Duitsers meester gemaakt, toen zij door de kracht van het water gedwongen waren over de zo moedig bevochten rivier weer terug te trekken! De bladzijden, waarin dit geschreven staat, behoren zeker tot de beste van het gehele boekje; machteloze woede tegen de onzichtbare vijand, tegen de vleselijke vijand, die hem ontketende, maar ook, ondanks alles, vertrouwen, geen ontmoediging, spreken er uit.

Is met Osman een mindere aan het woord, geheel anders is dit in het werkje van Otto von Gottberg, als adjudant durch Frankreich und Belgien.

Gottberg, een bekend Duits schrijver en bijna vijftien jaar lang oorlogscorrespondent, werd als adjudant toegevoegd aan een majoor bataljonscommandant en deze rang, benevens een

aanzienlijke hoeveelheid geluk, vergunden hem veel te zien, terwijl jarenlange ervaring aan veel van zijn opmerkingen grote waarde verlenen. Ook in zijn boekje die gemoedelijke Duitse humor, die uit de meest eenvoudige zaken een allergrappigst geval weet te maken.

De troepen, waarbij Gottberg ingedeeld was, maakten eerst in de maanden augustus en september de veldtocht in Lotharingen mee, maar werden einde van die maand naar België gedirigeerd; zij behoorden dus blijkbaar tot de versterkingen, die ter verovering van Antwerpen en Vlaanderen werden samengetrokken.

Over Luik komt hij per trein te Schaarbeek aan; de wachtkamer aan het station Luik scheen een paradijs, daar er Münchener en Pilsenerbier te krijgen was! Reeds herhaaldelijk was het mij opgevallen, dat in de gedenkschriften der soldaten en officieren bijna voortdurend over eten en drinken wordt gesproken en ik was niet de enige, die zich verwonderde over de bijzondere belangstelling, welke de troepen voor alle winkels, waar wat eetbaars te krijgen valt, aan de dag leggen. Velerlei verklaringen, zelfs zeer onwelwillende, waren hiervoor gegeven, maar nu vind ik bij Gottberg daarvan de oplossing. Laat niemand, zegt hij ergens, schelden, wanneer hij hier eeuwig over eten en drinken leest. Het zijn de grootste genoegens van een soldaat te velde en juist hij, die in vreedstijd van zijn boeken met weinig eetlust naar een karige maaltijd pleegde te gaan, verheugt zich in de oorlog als gezond en vrolijk man eens met flinke honger te kunnen gaan eten.

De tocht door de voorsteden van Brussel was niet aangenaam; duizenden stonden op straat, als om op gebeurtenissen te loeren. Vriendelijk waren de blikken niet; ogen met verbeterd haat zegden met koude hoon: Uw dagen zijn geteld. Vrouwen en meisjes

wendden minachtend het hoofd af. Maar, zegt Gottberg, als het nu eenmaal oorlog is, marcheert men volstrekt niets slechts tussen een haag van woede en haat.

De verdere tocht door Brabant en de beide Vlaanderen wordt zeer uitgebreid beschreven, menig typerend staaltje komt er in voor en in vele opzichten zal deze beschrijving van belang blijken voor de latere geschiedschrijver van de veldtocht in Oost-Vlaanderen. Plaats om dit alles echter geheel tot zijn recht te laten komen ontbreekt ons.

Een zeer belangrijke episode in het boek van Gottberg wordt gevormd door zijn bezetting van Blankenberge. Door toevallige omstandigheden was hij het , die het eerst deze badplaats met zijn troepen bezette, en het blijft hem een mooie herinnering, hoe hij daar de burgemeester, die hem tegemoet was gekomen, van het paard af te woord stond. Ik las, zegt hij, vroeger gaarne over twee voorvaderen, die als broeders en dolende ridders hun zwaarden door vreemde landen tot heel bij de Turken droegen. Met de spijt dat ik niet drie eeuwen vroeger geboren was, had ik het verlangen als zij met het gevest aan vreemde stadspoorten te kloppen en als veroveraar binnen te mogen rijden. Nu is deze wens eindelijk vervuld. Gottberg gaf toe aan zijn alleszins begrijpelijke begeerte onvergezeld naar de zeedijk te gaan en daar als eerste van het Duitse leger de Noordzee als overwinnaar tegemoet te treden. Hij zou geen ware Duitser zijn, indien hij er tegelijk niet enige onvriendelijke overdenkingen aan het nevelachtige eiland in het westen aan toevoegde.

De ontvangst in Blankenberge was overigens veel kalmer dan in andere plaatsen, daar immers duizenden Duitsers elk jaar dit stadje plegen te bezoeken en zij er dus bekenden zijn.

Met een levendige beschrijving van gevechten, aan de IJzer bij Schoorbakke en de overstroming eindigt het zeer lezenswaardig boekje.

Zichzelf blijven.

Men schrijft ons van Belgische zijde:

Een klooster bij Ieper, totnogtoe gespaard gebleven, biedt mij vanavond een ouderwetse en stille gastvrijheid aan. Door de strengheid van het leven aan het front, dagen lang, ook in de neigingen van mijn gemoedsbewegingen beklemd, geniet ik nu te dieper van de gemoedelijke huiselijkheid, die mij uit het wezen van deze verlaten aanstaart. Ik zit hier bij valavond in een ruime, kille spreekkamer; en vooral voel ik een gemoedsveiligheid, die tot vertrouwelijkheid beweegt, die als een zoete pijn weer knagen laat de behoefte aan vereniging met hen, door het lot met de nodige tijd en vrede tot nadenken nog bedeed.

Daarom verstout ik mij deze brief te schrijven, waarin ik de nieuwsgierigheid van degenen, die beschrijvingen van stormlopen en granaatkartetsvuur als oorkussen verlangen, misschien teleur zal stellen; terwijl hij voor mij toch een bevrediging zal zijn. Ook hebben mijn makkers het wijzer geacht de bedden zonder uitstel te gaan betrekken, die, met de belofte van een volmaakte rust, na weken van ontbering, de aantrekkelijkheid der nieuwhed verenigen.

Nochtans heeft een van hen mij vanochtend bij onze terugkomst van het front opeens gezegd: "Ik vraag mij soms af wat voor een geslacht van gevoellozen, van zintuiglijk bot afgestompten, van psychisch gebrekkigen, van zedelijk verminderden, van verdierlijke plomperds, van ..." "Genoeg", viel ik hem in de rede; "ge bedoelt dat de overlevenden van de oorlog de minderen zullen zijn van wat

ze voor de veldtocht waren? Waarom toch? Ik weet dat ge ook in ernst voor uzelf spreekt; maar het leven aan het front heeft u, hoor ik, niet eens uw kritische geest afgenomen. En vergeet ge zelf met welk voorstel ge mij op deze weg hebt meegetroond?”

Wij liepen door het landschap, op twee of drie kilometer buiten de poorten van Ieper. Mijn vriend had de pastoor van de parochie Sint-Jan ontmoet en van hem vernomen, dat de schat van de kerk tijdens de beschietingen in de brandkast gebleven was. St.-Jan, thans een dorp midden tussen de velden in, is voorheen een parochie van Ieper geweest, ten tijde toen de stad 8 parochiekerken en 200.000 inwoners telde. Een dorp, of althans dat zal het geweest zijn. Want wij vonden er vanochtend niets meer van dan een puinhoop.

Niet alleen was in de brandkasten der kerk de schat der parochie zelf geborgen, ook de schat van verschillende er omheen liggende parochies, tijdens het oprukken der Duitsers ter bewaring gebracht, was er sindsdien gebleven.

Mijn vriend moest mij toegeven dat hij de angst voor de rijkdom, die daar verlaten lag, niet minder had gevoeld dan hij die een jaar tevoren zou ondervonden hebben. En tot mijn grootste genoegen heeft hij het tafereel van onze morele persoonlijkeden, in hun gedaanten van na de oorlog niet verder uitgebeeld.

Maar te Sint-Jan werden de sloten van de brandkast door de brand beschadigd bevonden, en onze poging om, met de hulp van de pastoor, de schatten te redden, leed schipbreuk.

Hadden wij dan ten enenmale tevergeefs langs de verlaten weg de hagel van granaten getrotseerd, die vooral op de kruispunten gericht scheen; en – niet geringe last – de zware walm, die om de opgehoopte paardenlijken over de weg hing? De tot barstens toe

door weelderige gistingen opgeblazen en gespannen lijken, waarvan de huid, onder de luigezogen vliegen, glinsterend als een meer van gitten schilfers schuivend bewoog? Wel hadden wij de voldoening dat deze reddingstocht voor ons in ons soldatenleven een kostbaar verzet was geweest, maar wij hadden graag op een minder subjectieve uitwerking dan zelfvoldoening mogen bogen.

We drongen de verwoeste pastorie binnen, waar de ingestorte zolderingen op enkele meubels waren blijven hangen, zodat men in de vertrekken op handen en voeten moest voortkruipen. Iedere ontploffing deed ons de uitwerking alsof de zoldering nog een vak dieper naar ons toe doorzakte; en onze volharding bij het doorzoeken van de laagste plank der pastorale bibliotheek werd niet beloond door het ontdekken van een oude Virgilius met perkamenten band, of van een flora door Plantin gedrukt.

Maar te leper hadden wij meer geluk. In een ons van tevoren aangeduide kelder vonden wij het hele archief der stad Torhout. En verder mochten wij nog verschillende manden oud porselein volkomen gaaf aantreffen en redden.

Ieper, waar ik in de lente meer dan vijf weken ingekwartierd was! Nu is Ieper doods. Geen sterveling. Puinhopen van ingestorte huizen versperren de straten. Van gehele huizenrijen zijn de gevels weggeschoten. Van het huis dat ik hier met een Engelse generaal bewoond heb, zijn geen twee stenen staande gebleven. Overal zwerven honden rond. Vaak zijn ze dol, vliegen u brommend aan. Ge weert ze echter makkelijk af, daar ze zwak en schuw geworden zijn. Alleen de katten zijn aan de verwoesting onverschillig. Op lage muurtjes gezeten laten zij zich de zomerzonnestrallen egoïstisch welgevallen.

Maar de woede van de Duitsers blijft die verlaten puinhopen teisteren. De bommen vallen nog steeds. Er wordt mij verzekerd dat het aantal gedode burgers vijfhonderd bereikt. Wie een ogenblik de hoeveelheid verspilde schietvoorraad nagaat, zal toegeven dat het een prijzig spel is burgers te doden. En nu is de bevolking tot de laatste sterveling uitgeroeid, en wij haasten ons dit oord te verlaten.

In mijn kloosterkamer nu dringt zich het pessimistisch gezegde van mijn makker aan mij op. Ik sprak hem vanochtend tegen, en wees hem op hetgeen onze onmiddellijke kommer geweest was, bij de eerste vrije uren. Wij hadden ja, alvorens, zoals wijzeren deden, een kruistocht door het gevaarlijke gebied aanvaard, met de hoop enige voorwerpen van waarde te redden. Maar was ik wel zeker dat ik door het aannemen van een wijze van handelen, die op mijn vroegere wegen zou hebben gelegen, nu niet vooral aan mijzelf de zedelijke ondergang had willen verbergen, die desniettemin een werkelijkheid is? Was dat enigszins edelmoedige optreden niet zo maar een masker geweest, onder welks uiterlijk nochtans niets dan een onherroepelijke onverschilligheid meer schuilt?

En die angst is het die mij thans voort doet schrijven, waar ik nochtans het uniform draag en wat meer gelatenheid in veler ogen ongetwijfeld zou passen. Die angst knaagt in mij na maanden gevaar, terwijl de stilte van dit klooster een kring van veiligheid om mij is, en mijn ogen nu, bij het zwerven, door het enige schilderij in deze kamer zich bekoord voelen. Het is het portret van een dame uit de burgerij, die de jaren der jeugd al voorbij is. Gordijntjes van zwart haar bedekken de slapen van een hoog en dromerig voorhoofd dat voorover buigt. De rok is breed zoals de rokken na de hoepelrokken geweest zijn. Het is een verschijning van weemoed, opeens ...

Zij brengt mij onweerstaanbaar naar mijn kinderjaren terug en naar mijn eerste jeugd. Het landschap om Ieper met de traagheid van zijn deiningen had mij daarnet een ogenblik de uitzichten in het geheugen gebracht, te midden waarvan die zo ongestoorde jeugd verliep. Maar nu doemt ook opeens de omgeving op, want tijdgenoten van deze onbekende die mij met een blik vol dromen aanziet, waren zij, de oude tantes, die uiterlijk en uitdrukking tot haar zusters maakten. Heeft ook zij, in dit romantische weiland haar jeugd gevoed aan Lamartine, aan Chateaubriand, en, in het geniep, aan Elrinet?

Mijn jeugd heeft in dat hoekje van België geleefd, dat nu zo hevig voor de ogen van mijn geheugen wordt opgeroepen. Het ligt in een streng katholieke streek, vrij van alle stedelijke invloed, en de vroomheid benieuwde mij, die, ook buiten de kerk, de hoofden van mijn tantes deed bukken en hun blik doffer maakte.

Dit gehucht was niets dan stilheid en rust voorheen. En nu?

Nu is het in het bezit van de Duitser gevallen. En niet alleen zal er de gemoedelijke oude luchtkring door gestoord zijn, maar het uitzicht der dingen is onder de bevelen van de overweldiger gaan lijden. Het bos van bleke beuken is op de hellingen van de dierbare heuvel geveld, het land is er kaal geworden, de rust onder het loof zal er niets meer dan een weemoedige herinnering zijn. Maar wat betekent voor een soldaat het verlies van enkele bomen, terwijl elders en overal zoveel wreedheid te betreuren valt? Wat zijn voor hem, heden ten dage, wat willekeur van een ongewilde bezoeker, terwijl het lot van zijn vaderland op het spel staat?

En nochtans: tot nog toe had ik nooit gevoeld gelijk vanavond hoe, bij de spijt dat ik uit dat geliefde gehucht verjaagd ben, zich nu een

bitterheid voegt om de nieuwe meester van het land, die niets ontziet. De stilte van deze gastvrijheid is het die, als het water voor een geplukte bloem, mijn zielenleven terug heeft doen ontluiken. En ik voel mij weemoedig gelukkig om die bitterheid die mij met mijzelf, gelijk ik voor de oorlog geweest ben, innig verenigt.

Ik heb u datgene geschreven – zal het u duidelijk zijn? – dat ik hier vanavond onbestemd gevoeld heb. Maar thans zal ik hier ook een stellige en troostende wetenschap vandaan meedragen: veel zekerder dan onze pogingen om aan beschadigde brandkasten hun schatten te ontrukken, heeft dit uurtje eenzaamheid mij het antwoord verschaft op het beeld van ellende door de woorden van mijn makker opgeroepen. De logheid, de taaheid van onze zielen zullen ons later verlaten wanneer wij ons van ons uniform ontdoen. En de hardheid van ons wezen zal wegsmelten, gauwer nog dan, in het huiselijk leven, verdwijnen zal het stoere en getaande gelaatsmasker dat, telkens nog, de soldaat doet opkijken wanneer hij zich 's morgens voor zijn spiegeltje staat te scheren.

5 augustus 1915

Van de Belgische grens.

Men meldt ons:

In de vorige week liepen er nabij Retranchement enkele personen (Belgen) die daar de Duitsers helpen werken aan de draadversperring, over onze grenzen en dit schijnt aanlokkelijk te hebben gewerkt op hun medearbeiders, althans nu zijn er weer een tiental de grens komen over vluchten. Allen zijn het er over eens, dat de nood hen tot deze daad aanspoort. Alles is even duur en er is bijna niets voor hen te verdienen.

Thans is men bezig om de afsluiting met eigen manschappen verder af te werken, waarmee men deze week gereed hoopt te komen. Op een van onze tochten in de nabijheid van de grens vernamen wij van landbouwers, wiens landen voor een deel in België even over de grens liggen en met koren bezaaid zijn, dat nu rijp begint te worden, dat zij dit gewas wel mogen afsnijden, maar niet over de grens naar hun hofsteden mogen vervoeren. Het wordt als het wat gedroogd is op hopen gelegd en dan dadelijk gedorst en schoongemaakt, het graan wordt dan gewogen en door de Duitsers gekocht en betaald. Evenzo gaat het met het tarwestro, dat ook door hen gekocht en vervoerd wordt. Alleen gerstestro, dat mogen de boeren voorlopig behouden en als het kan naar huis brengen. Ook al het hooi, dat op dat land gegroeid is, werd door de Duitser gekocht, en, naar men zegt, naar Duitsland vervoerd.

2000 mark boete is opgelegd aan het dorp Gijzelbrechtegem, waar aanplakbrieven verspreid zijn, beledigend voor het Duitse leger.

8 augustus 1915

De Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt het volgende communiqué van 6 augustus:

Gedurende de nacht van de 5e op de 6e dezer werden onze voorposten ten noorden van Diksmuide zwak beschoten; gedurende de 6e toonde de artillerie grote bedrijvigheid. Pervijze, Oostkerke en Ramskapelle werden gebombardeerd. Onze artillerie heeft nabij mijlpaal 10 aan de IJzer en in de richting van Luyckens militaire arbeiders uiteengejaagd.

9 augustus 1915

Berlijn, 9 augustus. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Bij het aanbreken van de dag had een gevecht plaats bij Hoge, ten westen van Ieper.

10 augustus 1915

Parijs, 9 augustus. Officiële mededeling van hedenmiddag:

In de loop van de dag van 8 dezer was er op het westelijke gedeelte van het front enig artillerieoptreden: in België in de sector Steenstrate-Het Sas.

Londen, 9 augustus. Maarschalk French rapporteert:

Sedert de 1^e augustus is ten noorden en ten oosten van Ieper de artillerie van weerszijden in actie geweest. Het voordeel was in die vuurgevechten aan onze kant.

Vanochtend hebben wij na een hevige beschieting met geschut, waarbij de Fransen op onze linkervleugel krachtdadig met ons samenwerkten, een aanval gedaan op de loopgraven, de 30^e juli door de Duitsers bij Hoge genomen. Wij hebben ze alle heroverd en nog daarenboven vorderingen gemaakt ten noorden en ten westen van Hoge. Het front van de door ons ingenomen loopgraven is 1200 meter breed. Wij hebben 3 officieren en 124 man gevangen genomen en 2 machinegeweren buitgemaakt.

Berlijn, 9 augustus. Verbetering van het bericht uit het grote hoofdkwartier (opgenomen in ons vorig avondblad – redactie):

Hedenochtend is bij Ieper een Frans vliegtuig door onze militaire vliegers neergeschoten.

Berlijn, 10 augustus. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Ten oosten van Ieper lukte het sterke Engelse strijdkrachten, zich in het bezit te stellen van het westelijk deel van Hoge.

11 augustus 1915

Londen, 10 augustus. Reuters bijzondere correspondent in het Britse hoofdkwartier zendt het volgende van gisteren gedagtekende telegram:

Tengevolge van een geslaagde aanval hebben wij vanochtend in de nabijheid van Hoge ongeveer 1200 meter vijandelijke loopgraven bezet, 150 gevangenen, waaronder officieren, gemaakt en verscheidene machinegeweren veroverd.

De 550 meter loopgraaf die op 30 juli door de vijand met behulp van vlammenwerpers genomen waren, zijn heroverd en daarenboven werden vorderingen gemaakt ten noorden en ten westen van Hoge.

Het aantal gevangenen, voor een plaatselijk gevecht ongewoon hoog, duidt aan dat de vijand zware verliezen heeft geleden. Onze verliezen zijn gering.

Vanochtend bij het aanbreken van de dag openden onze batterijen met krachtige steun van het Franse geschut op onze linkervleugel, een geconcentreerd vuur op de vijandelijke stellingen, en schoten zijn loopgraven en prikkeldraadversperringen in elkaar. Daarop volgde een aanval door infanterie, die snel en heldhaftig werd uitgevoerd. Overdag zijn de veroverde stellingen versterkt. Het is, gelijk vanzelf spreekt, op het ogenblik onmogelijk bijzonderheden te melden over de troepen, die de aanval hebben gedaan, maar

allen hebben zich heldhaftig gedragen en met grote volharding gevochten. De artillerie heeft niet alleen de aanval schitterend voorbereid, doch ook de wegen naar de Duitse stellingen door afsluitingsvuur onbegaanbaar gemaakt en in het algemeen de infanterie flink gesteund.

Bij Langemark zijn treffers geconstateerd in een Duitse trein, die waarschijnlijk voorraden voor de troepen in de vuurlijn aanbracht. Vijf goederenwagens zijn ontspoord en tal van zware ontploffingen zijn gehoord.

De tegenstand, door de vijand geboden, was vrij zwak en de geest van zijn troepen scheen gedrukt.

Vandaag hebben de Duitsers Ieper zeer hevig beschoten, maar daar er geen troepen meer in de stad zijn, is alleen onbetekenende stoffelijke schade aangericht.

De artillerie is ook erg in actie geweest langs het kanaal ten westen van Ieper.

Juiste gegevens omtrent de huidige toestand om Hoge zijn nog niet beschikbaar, maar het schijnt dat wij de weg Ieper-Menen zijn overgetrokken en ons daar hebben vastgezet. De gevechten duren daar ter plaatse nog voort.

Aanval uit de lucht op de Engelse kust.

Londen, 10 augustus. Een eskader vijandelijke vliegtuigen heeft vannacht een bezoek aan de oostkust van Engeland gebracht. Door brandbommen werden enige branden veroorzaakt. Eén man, acht vrouwen en vier kinderen werden gedood, vier mannen, zes vrouwen en twee kinderen gewond.

Eén Zeppelin werd door kanonvuur ernstig beschadigd en werd, naar werd gemeld, vanochtend naar Oostende gesleept. De Zeppelin is sedertdien het voorwerp van voortdurende aanvallen uit de lucht geweest door vliegtuigen van Duinkerken uit, die een hevig vuur op haar richtten. Thans wordt gemeld dat hij door een ontploffing geheel is vernietigd.

12 augustus 1915

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

De Gentse dagbladen bevatten de volgende bekendmaking van het hoofd van het burgerlijk bestuur in het etappegebied.

Het in onomstotelijk vastgesteld dat de landbouwer Foulon te Oostrozebeke de politieagent van Ryckegem verwittigd heeft van de aankomst van een vreemde duif. Deze heeft aan dit bericht geen gevolg gegeven, maar aan Foulon geantwoord dat hij hem moest waarschuwen voor het geval de duif terugkwam. Deze nieuwe waarschuwing is niet gebeurd en de burgemeester is onkundig gebleven van de aankomst van de duif. Hoewel de burgemeester er niet aan kan doen, is het onbetwistbaar dat de schuld bij een van zijn ondergeschikten ligt, voor welke hij verantwoordelijk is, als hoofd der gemeente.

Ingevolge deze omstandigheden is de gemeente Oostrozebeke, op bevel van het Armee-Oberkommando, veroordeeld tot een boete van 500 mark.

14 augustus 1915

Berlijn, 13 augustus. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Bij Zeebrugge hebben wij een Engels watervliegtuig neergeschoten.

Van het westelijk gevechtsterrein.

Parijs, 13 augustus. Het officiële bericht van hedenavond luidt:

De dag was betrekkelijk kalm. In de streek van Nieuwpoort is een aanval der Duitsers afgeslagen.

Een correspondent van de Vlaamsche Stem meldt:

Bij de armoede, ellende, druk en vrijheidsberoving verscheen nu aan de Belgische kusten een nieuwe gesel: de tyfus, hij woedt vooral, naar het schijnt, te Blankenberge.

15 augustus 1915

Parijs, 14 augustus. Officieel bericht van vanmiddag:

In de streek van Nieuwpoort is een poging der Duitsers om aan te vallen door ons vuur verhinderd.

16 augustus 1915

Parijs, 15 augustus. Communiqué van drie uur 's middags:

Artilleriegevechten bij Lombardsijde St.-Joris, Boezinge en Woesten.

17 augustus 1915

Berlijn, 17 augustus. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Voor Oostende verdreef het vuur van onze kustbatterijen twee vijandelijke torpedojagers.

18 augustus 1915

Berlijn, 17 augustus. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Voor Oostende verdreef het vuur van onze kustbatterijen twee vijandelijke torpedojagers.

Parijs, 17 augustus. Officieel bericht van vanmiddag:

Ook vannacht heeft het geschut zich op tal van punten laten horen, onder andere te Boezinge.

21 augustus 1915

Van Belgische zijde.

Communiqué van het Belgische gezantschap in Den Haag van 19 dezer:

Na betrekkelijk weinig activiteit te hebben ontplooid in de loop van de nacht, heeft de vijandelijke artillerie vandaag bij tussenpozen verschillende punten van ons front beschoten, in het bijzonder nabij Diksmuide en Reninge. Onze artillerie heeft deze beschieting op krachtige wijze beantwoord en herhaaldelijk vijandelijke militaire werkers uiteengejaagd, met name in de omgeving van de IJzer en van Driegrachten.

Geen infanteriegevechten.

22 augustus 1915

Bij leper de laatste twee dagen ongewoon artillerievuur, zo seint de oorlogscorrespondent van de Times op 19 augustus. De 17e 's

avonds werd een Duits vliegtuig bij Waasten naar beneden geschoten.

De Belgische legatie te 's Gravenhage publiceert onder dagtekening van 20 augustus het volgende communiqué:

Na een kalme nacht kenmerkte de dag zich door levendige artilleriegevechten. Wij hebben het kasteel Vicogne vernield en verbrand. Uit een vooruitgeschoven stelling der Duitsers, waaruit de vluchtelingen hevig onder geschutvuur werden genomen, hebben we eveneens als represaillemaatregel een geconcentreerd vuur geopend op 2 Duitse batterijen van middelzwaar kaliber in de richting van Merkem.

23 augustus 1915

Cadzand, 23 augustus. Hedenmorgen om 5 uur verschenen voor de Belgische kust een dertigtal grote en kleine oorlogsschepen, welke tot omstreeks 8 uur de kust hebben beschoten. Of het vuren schade heeft toegebracht kan men van hier niet zien. Later stoomden de schepen langs het noorden weg.

Vlissingen, 23 augustus. De Engelse oorlogsschepen die vanochtend de Belgische kust beschoten, lagen ongeveer ter hoogte van Knokke. Vuurstralen waren af en toe duidelijk waarneembaar.

Berlijn, 23 augustus. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier.

Hedenochtend verscheen een vijandelijke vloot van ongeveer 40 schepen voor Zeebrugge, welke, na door onze kustartillerie te zijn beschoten, naar het noordwesten wegstoomde.

24 augustus 1915

Parijs, 23 augustus. Twee Franse torpedoboten ontmoetten gisteravond bij Oostende een Duitse torpedojager en boorden die na een gevecht in de grond. De Franse torpedoboten hebben slechts onbetekenende schade aan de romp opgelopen.

Berlijn, 23 augustus. De marinestaf meldt officieel: Gisternacht is voor Zeebrugge een Duitse voorpostboot door twee vijandelijke torpedojagers aangevallen en na dappere verdediging in de grond geboord. Een deel der bemanning is gered.

Ter aanvulling op het telegram uit Cadzand in ons vorig avondblad meldt men ons nog het volgende:

Zondagochtend tussen vijf en half zes zag men een groot aantal oorlogsschepen voor de Belgische kust op de hoogte van Zeebrugge haven stelling nemen en even nadien opende deze vloot plots een hevig geschutvuur. Men zag de granaten nabij de kust ontploffen maar ook enkele op het land inslaan. Van de kust werden de schoten beantwoord en tevens zag men enkele vliegtuigen de lucht ingaan, zeker om de stelling der schepen te verkennen. Het bombardement was zo hevig, dat alles in de omgeving van Zeeuws-Vlaanderen stond te trillen en velen uit hun slaap werden gewekt. Of de beschieting schade heeft aangericht, kon men door het nevelige water niet zien. Iets na acht uur zag men de schepen naar het noorden vertrekken. Kort daarop zag men nabij de haven van Zeebrugge een duikboot of torpedojager onder stoom liggen. Later viel er nog af en toe een schot op de hoogte van Oostende.

Berlijn, 24 augustus. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Gedurende het bezoek, dat zij gisteren aan Zeebrugge bracht, heeft de Engelse vloot ongeveer 60 à 70 schoten op onze

kustversterkingen gelost. Door deze beschieting hadden wij het verlies te betreuren van één dode en 6 gewonden. Bovendien werden door te ver gerichte schoten nog 3 Belgische mannen gewond. Materiële schade werd niet aangericht.

25 augustus 1915

Berlijn, 25 augustus. Een Duitse vlieger heeft eergisteren bij Nieuwpoort een Franse tweedekker neergeschoten.

Koning Albert der Belgen heeft aan de geestelijke Lemire, het bekende lid der Franse kamer, burgemeester van Hazebroek, een brief gezonden om hem te bedanken voor een artikel, dat Lemire over het Belgische volk had geschreven.

De koning heeft tevens een brief gericht aan de Belgen, die naar Hazebroek uitgeweken zijn en die aan koningin Elisabeth een ruiker gezonden hadden van bloemen op Belgische grond geplukt.

26 augustus 1915

Parijs, 25 augustus. Officieel bericht van hedenmiddag:

Grote bedrijvigheid der wederzijdse artillerie in België, in de streek van Boezinge.

Berlijn, 25 augustus. Een Duitse vlieger heeft eergisteren bij Nieuwpoort een Franse tweedekker neergeschoten.

28 augustus 1915

Uit Westelijk Zeeuws-Vlaanderen meldt men ons heden:

Gedurende de laatste 14 dagen is het opmerkelijk stil geweest met schieten, sommige dagen werd er zelfs geen enkel schot gehoord. Thans schijnt er weer een actie te zijn begonnen, daar er gisteren, vrijdag, veel kanongebulder werd gehoord. Ook in de afgelopen nacht is er zelfs zeer hevig en onophoudelijk kanonvuur gehoord, dat ook deze morgen in al zijn hevigheid wordt voortgezet.

29 augustus 1915

Berlijn, 28 augustus. Ambtelijke mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Op een groot deel van het front was de werkzaamheid der artillerie en der vliegers levendig. Zonder succes hebben vliegers bommen op Oostende, Middelkerke en Brugge geworpen.

30 augustus 1915

Parijs, 29 augustus. Ambtelijk communiqué van gisteravond 11 uur:

De Duitse loopgraven zijn met buitengewoon veel uitwerking beschoten in de buurt van Nieuwpoort, Het Sas, ten noorden van Atrecht en ten oosten van de weg naar Rijsel.

1 september 1915

Parijs, 31 augustus. Avondcommuniqué: Artilleriegevechten in België aan het front van Steenstrate en Het Sas.

2 september 1915

Parijs, 1 september. Officiële mededeling van hedenavond.

Artilleriegevechten op verschillende punten van het front. In de avond van 28 augustus hebben Franse vliegers Duitse werken te Oostende, een kantonnement te Middelkerke en het station Torhout gebombardeerd.

Dat er bij het bombardement van Zeebrugge meer slachtoffers onder de militairen zijn geweest dan het Duitse communiqué heeft gemeld, blijkt uit de aankomst van ongeveer 100 gewonden van Zeebrugge in de ambulance te Brugge.

3 september 1915

Parijs, 2 september. Officiële mededeling van hedenavond:

In antwoord op de beschieting van Nieuwpoort stad heeft de Franse artillerie in de sectoren Steenstrate en Boezinge met goed gevolg de batterijen en de troepen van de vijand beschoten.

4 september 1915

Het Franse vliegwezen.

Parijs, 3 september. Een mededeling van de minister van marine geeft een uiteenzetting van de rol, door de maritieme luchtvaart van Frankrijk, in deze oorlog gespeeld. Zij opereert tegelijkertijd in Frankrijk, Egypte, Syrië en de Adriatische Zee.

In het noorden van Frankrijk bewaken onze vliegeschaders de kust en de volle zee; zij zoeken vijandelijke duikboten op en vallen ze aan en bombarderen hun basissen.

De vorige week hebben onze marinevliegers ondanks een verwoede beschieting meer dan 300 bommen van 90 mm geworpen op de Duitse vlootbasissen aan de Belgische kust. Voorts hebben ze de 25^e

augustus deelgenomen aan het bombardement van het bos van Houthulst met een eskader van 60 vliegtuigen, die alle ongedeerd zijn teruggekeerd.

5 september 1915

De Franse *Moniteur de la Flotte* bevat een verhaal van een gevecht tussen een Franse en een Duitse torpedojager bij Oostende, waarbij de laatste tot zinken werd gebracht. Toen het vaartuig in zicht kwam, was de Franse gezagvoerder eerst in twijfel over zijn nationaliteit. Er werden seinen gegeven, maar het vaartuig antwoordde met zijn kanonnen. In het verhaal heet het dan verder: Wij waren zowat op een mijl afstand toen het bevel gegeven werd het vuur te openen, maar de vijand had een zwaarder kanon dan wij. Kogels uit machinegeweren begonnen ook rond ons te fluiten, maar na verloop van een kwartier verslaptte het vuur van de vijand en wij zagen hoe hij in allerijl koers zette naar Oostende. Wij zetten er toen ook vaart achter en gingen voort met vuren. Toen de Duitser niet meer dan een kleine duizend meter verwijderd was, zagen wij hem zinken. Hij vuurde nog maar slecht. Toen schoten wij een torpedo af. Er volgde een ontploffing; water spoot hoog op, en in twee minuten was alles gedaan.

De Belgische Legerbode schrijft:

“Sedert bijna een jaar, maakt een goede oude kater, gekomen van men weet niet waar, het vermaak uit van sommige loopgraven aan de IJzer. Zijn bestaan schijnt innig verbonden met dat van onze soldaten, wiens koelbloedigheid en uithoudingsvermogen hij evenaart. Hoort hij het ontploffen van de granaatkartetsen? Als hij slaapt, heft hij het hoofd op en rekt zich uit; slaapt hij niet dan springt hij van de ene makker naar de andere en gaat zich al

spinnend tegen hun benen wrijven. De marmitten (granaten) maken geen indruk meer op hem. Hij ziet ze de wolken doorkruisen en wacht tot zij met groot geraas ontploffen, zonder zich daarom ongerust te maken. Eens op een morgen – hij had zeker te rijkelijk ontbeten – zag men hem lang uitgestrekt op een in puin geschoten muur liggen en daar heel de dag blijven liggen, ondanks het hevige bombardement. Van tijd tot tijd werd hij door een granaat met stof bedekt. Dan sprong hij recht, begon woedend te miauwen, schudde krachtig zijn pels en hernam zijn vorige stelling, juist in evenwicht met de waggelende stenen.

Hij is zeer gemeenzaam met onze soldaten en eet en drinkt aan hun tafel; lijk een goede schildwacht bewaakt hij ze trouw; geen muis of een ander knaagdier zou zich in de nabijheid durven wagen, van waar hij slank en sierlijk zijn fluwelen pootjes zet.

“Na de oorlog”, zo schrijft ons een soldaat “zal Moustache, dat is de naam van het dier, triomfantelijk met ons naar België terugkeren. Onze compagnie heeft hem geadopteerd. En vermits er decoraties voor de dieren bestaan, zullen wij er ook een vragen voor Moustache, die een dappere is en die ze niet zal gestolen hebben.”

6 september 1915

Berlijn, 6 september. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Geen bijzondere gebeurtenissen.

Een tweedekker van de vijand is op de weg Menen-leper naar beneden geschoten.